

Sovětsko-americké vztahy a „studená válka“ 1943-1991.

Termín: podzimní semestr 2006-7

Doba a místo konání: čtrnáctidenní cyklus, úterý 16:40-20:00, učebna **A 21**

Charakteristika: přednáška (2/0)

Obsah syllabu:

1. Resumé
2. Témata přednášek
3. Požadavky zakončení kurzu
4. Povinně volitelná a doporučená literatura (pouze obecné a přehledové práce)

1. Resumé:

Kurz podává základní přehled o dějinách sovětsko-amerických vztahů v poválečném období, klade důraz na historickou kontinuitu. Konflikt mezi oběma aktéry považuje za ideologicko-politický, politicko-ekonomický, geopolitický a kulturní.

V kurzu sledujeme jednotlivé roviny konfliktu (a jeho proměny): politické, ekonomické a kulturní vztahy mezi SSSR a USA, geoekonomické a geopolitické zájmy obou činitelů, závody v jaderném i konvenčním zbrojení, vznik vojenských aliancí (ale také embarga, propagandu, špinonáž či třeba „války v zastoupení“). Velkou pozornost zaměříme na ekonomickou dimenzi.

Sledujeme především interakci v Evropě, vzájemné vztahy v jiných částech světa neprobíráme v detailech, ale především z pohledu a role a vlivu obou činitelů. (Cílem by mělo být zobecnění.)

Úvodní hodina se věnuje konceptualizaci vzájemných vztahů. Následující přednášky sledují proměny vztahů přibližně v období působení jednotlivých amerických administrativ. (Záběr látky se přizpůsobuje zlomovým mezníkům.)

2. Témata přednášek

1.-2. Pojem „studená válka“. Konceptualizace sovětsko-amerických vztahů.

Rusko-(sovětsko-) americké vztahy od 2. poloviny 19. století do vzniku 2. světové války

3.-4. Druhá světová válka, vznik a fungování válečného spojení

Pád Velké aliance, události let 1945-1947 a 1947-1949

4.-5. Militarizace, aliance a utužení sovětsko-amerického konfliktu (1950-1954)

Události v tzv. Východním bloku a první uvolnění (1955-1959)

5.-6. Nová „pohraničí“, nové krize a problémy (1960-1964)

Mezinárodní konflikty a základní mocenské otázky (1965-1968)

7.-8. Domácí kontext a zvraty (1969-1971)

Nixon a praxe détente (1972-1976)

9.-10. Zeslabení mocí a hledání společného konsensu (1977-1979)

Nová „studená válka“ (1980-1984)

11.-12. „Nové myšlení“ a konec „studené války“? (1985-1988)

Od „nového světového řádu“ k novému zmatku (1989-1991)

Požadavky zakončení kurzu:

1. Přiměřená účast

2. Zpracování eseje na jedno z předepsaných témat, jeho odevzdání a přijetí v termínu.

Rozsah eseje je minimálně sedm stran textu. (V MS WORD, řádkování 1,5, velikost písma 12.) Student využije k tématu literaturu uvedenou v sylabu a může ji doplnit dalšími pracemi či specializovanými studii/statěmi či relevantními elektronickými materiály.

Součástí eseje je poznámkový aparát a seznam použité literatury. Poznámkovým aparátem se rozumí poznámky pod čarou odkazující na použitou literaturu anebo prameny. Poznámkový aparát se řídí příslušnou citační normou. Esej je upraven v souladu s dalšími požadavky na vysokoškolské práce.

Hodnocení se bude řídit několika formálními (styl) a obsahovými kritérii.

3. Znalost odpřednášené látky

4. Četba a znalost povinné literatury

Student má na výběr buď

VANDEN BERGHE, Yvan: *Velké nedorozumění? Dějiny studené války, 1917-1990*. Praha: Rada pro mezinárodní vztahy, 1996, nebo

PLECHANOVÁ, Běla – FIDLER, Jiří: *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů, 1941-1995*. Praha: Praha: Institut pro Středoevropskou kulturu a politiku, 1997, zvl. části týkající se „studené války“ (s. 37-97), nebo

NÁLEVKA, Vladimír: *Světová politika ve 20. století*. Praha: Nakladatelství Aleš Skřivan, ml., 2000, 1. a 2. díl, zvl. 2. díl.

Ize využít také příslušné pasáže práce HOBBSAWM, Eric: *Věk extrémů. Krátké 20. století 1914-1991*. Praha: Argo, 1998.

5. Úspěšné absolvování závěrečného písemného testu

Požadavky a obsah testu bude upřesněn v průběhu semestru.

Povinně volitelná a doporučená literatura (pouze obecné a přehledové práce)
domácí či překladové

- ARON, Raymond: *Historie XX. století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999.
- BESCHLOSS, Michael: *Dobytelé: Roosevelt, Truman a zničení Hitlerova Německa, 1941-1945*. [2002] Praha – Plzeň: Beta Dobrovský – Ševčík, 2005.
- BRADLEY, John F. N.: *Válka a mír po roce 1945: Dějiny vztahů mezi Sovětským svazem a Západem*. Praha: Victoria Publishing, 1994.
- DURMAN, Karel: *Popely ještě žhavé: velká politika 1938-1991. Díl 1.: Světová válka a nukleární mír 1938-1964*. Praha: Universita Karlova, 2004.
- DURMAN, Karel: *Útěk od praporů: Kreml a krize impéria, 1964-1991*. Praha: Karolinum, 1998.
- HOBBSAWM, Eric: *Věk extrémů. Krátké 20. století 1914-1991*. Praha: Argo, 1998.
- HÝBNEROVÁ, Stanislava: *Mezinárodní vztahy po roce 1945*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2003.
- KENNEDY, Paul: *Vzestup a pád velmocí. Ekonomické změny*
- KISSINGER, Henry: *Umění diplomacie. Od Richelieua k pádu Berlínské zdi*. [1994] Praha: Prostor, 1994, 3. vydání.
- LITERA, Bohuslav: *Studená válka: mezinárodní vztahy 1945-1963*. Jinočany: H & H, 1993.
- LITERA, Bohuslav: *Vnitřní fronta: sovětský stát a společnost 1941-1945*. Praha: Historický ústav AV ČR, 2000.
- LUŇÁK, Petr: *Západ. Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*. Praha: Libri, 1997.
- MOULIS, Vladislav – VALENTA, Jaroslav – VYKOUKAL, Jiří P.: *Vznik, krize a rozpad sovětského bloku v Evropě, 1944-1989*. Ostrava: Amosium Servis, 1991.
- NÁLEVKA, Vladimír: *Kapitoly z dějin studené války*. Praha: Institut pro Středoevropskou kulturu a politiku, 1997, 1. a 2. díl.
- NÁLEVKA, Vladimír: *Světová politika ve 20. století*. Praha: Nakladatelství Aleš Skřivan, ml., 2000, 1. a 2. díl.
- NÁLEVKA, Vladimír: *Studená válka*. Praha: Triton, 2003.
- PLECHANOVÁ, Běla – FIDLER, Jiří: *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů, 1941-1995*. Praha: Institut pro Středoevropskou kulturu a politiku, 1997.
- ORT, Alexander: *Dějiny světové politiky II*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1993.
- VANDEN BERGHE, Yvan: *Velké nedorozumění? Dějiny studené války, 1917-1990*. Praha: Rada pro mezinárodní vztahy, 1996.
- VYKOUKAL, Jiří – LITERA, Bohuslav – TEJCHMAN, Miroslav: *Východ: vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989*. Praha: Libri, 2000.
- WANNER, Jan: *Brežněv a východní Evropa 1968-1982*. Praha: Karolinum 1995.

zahraniční

- AMBROSE, Stephen E.: *Rise to Globalism. American Foreign Policy, 1938-1980*. (In: Divine, Robert A. (ed.): *The Pelican History of the United States. Vol. 8.*) Harmondsworth: Penguin Books, 1980. 2. přepracované vydání.
- CAMPBELL, David: *Writing Security. United States Foreign Policy and the Politics of Identity*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1998 (1. vydání Tamtéž, 1992).
- GADDIS, John Lewis: *The Long Peace. Inquiries Into the History of the Cold War*. Oxford – New York: Oxford University Press, 1987.
- GADDIS, John Lewis: *Russia, the Soviet Union and the United States. An Interpretive History*. New York: McGraw-Hill Publishing Company, 1990, 2. vydání.
- GADDIS, John Lewis: *Cold War: A New History*. New York: Penguin Books, 2005.
- GARDNER, Lloyd C. (ed.): *American Foreign Policy, Present to Past. A Narrative With Readings and Documents*. New York: The Free Press, 1974.
- GARDNER, Lloyd C.: *A Covenant with Power: America and World Power from Wilson to Reagan*. Oxford – New York: Oxford University Press, 1984.
- GARTHOFF, Raymond L.: *Détente and Confrontation: American-Soviet Relations from Nixon to Reagan*. Washington: Brookings Institution Press, 1994, 2. vydání (1. vydání Tamtéž, 1985).

- GRIFFITH, William E.: *Cold War and Coexistence: Russia, China, and the United States*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1971.
- HOFFMANN, Erik P. – FLERON, Frederick J., Jr. (eds.): *The Conduct of Soviet Foreign Policy*. New York: Aldine Publishing Company, 1980.
- HOGAN, Michael (ed.): *The End of the Cold War: Its Meaning and Implications*. New York: Cambridge University Press, 1992.
- LAFEBER, Walter: *The American Age. U.S. Foreign Policy at Home and Abroad 1750 do the Present*. New York: W.W. Norton and Company, 1994, 2. vydání. (1. vydání Tamtéž, 1989).
- LAFEBER, Walter: *America, Russia, and the Cold War, 1945-2002*. New York: The McGraw and Hill, Inc., 2004, 9. přepracované vydání.
- LARSON, Thomas B.: *Soviet-American Rivalry. An Expert Analysis of the Economic, Political, and Military Competition Which Dominates Foreign Relations*. New York: W. W. Norton & Company, Inc., 1978.
- LATHAM, Robert: *The Liberal Moment: Modernity, Security, and the Making of the Postwar International Order*. New York: Columbia University Press, 1997.
- LUNDESTAD, Geir: *East, West, North, South: Major Developments in International Politics, 1945-1991*. Oslo: Norwegian University Press, 1991, 2. přepracované vydání.
- MCCORMICK, Thomas J.: *America's Half Century. United States Policy in the Cold War*. Baltimore – London: The Johns Hopkins University Press, 1989 (2. vydání pod názvem *America's Half Century. United States Policy in the Cold War and After*. Tamtéž, 1995).
- MEDHURST, Martin J. – BRANDS, H. W. (eds.): *Critical Reflections on the Cold War. Linking Rhetoric and History*. College Station: Texas A&M University, 2000.
- NINKOVICH, Frank: *The Wilsonian Century: U.S. Foreign Policy since 1900*. Chicago: University of Chicago Press, 1999.
- PARRISH, Thomas: *The Cold War Encyclopedia: [The Complete Guide to the Most Important Conflict of Our Time]*. New York: Henry Holt and Company, 1996.
- PATERSON, Thomas G.: *On Every Front: The Making of the Cold War*. New York: Oxford University Press, 1979 (2. vydání pod názvem *On Every Front: The Making and Unmaking of the Cold War*. New York: Oxford University Press, 1992).
- PATERSON, Thomas G.: *Meeting the Communist Threat. Truman to Reagan*. New York – Oxford: Oxford University Press, 1988.
- PATERSON, Thomas G. (ed.): *Major Problems in American Foreign Relations. Documents and Essays. Vol. I: To 1914. Vol. II: After 1914*. Lexington – Toronto: D. C. Heath and Company, 1989, 3. vydání.
- SAULL, Richard: *Rethinking Theory and History in the Cold War. State, Military Power and Social Revolution*. London: Frank Cass, 2001.
- SPANIER, John: *American Foreign Policy since World War II*. New York: Rinehart and Winston, 1983, 9. vydání.
- STEELE, Jonathan: *Soviet Power: The Kremlin's Foreign Policy – Brezhnev to Andropov*. New York: Simon & Schuter, 1983.
- ULAM, Adam B.: *Expansion and Coexistence: Soviet Foreign Policy, 1917-1973*. New York: Frederick A. Praeger, 1973.
- VADNEY, T. E.: *The World Since 1945*. New York: Facts on File Publications, 1987.
- WALKER, Martin: *The Cold War: A History*. New York: Henry Holt, 1994.
- WILLIAMS, William A.: *Tragedy of American Diplomacy*. New York: A Delta Books, 1972, 3. přepracované a rozšířené vydání.
- WITTNER, Lawrence S.: *Cold War America: From Hiroshima to Watergate*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1978.